

Koblingen mellom kunst og politikk har eksistert i alle år. Denne koblingen fikk en ny dimensjon fra den historiske avant garden fra begynnelsen av forrige århundre, som etterhvert toppet seg med Picassos *Guernica* i 1937. Victor Linds utrettelige formidling av hendelsene under 2. verdenskrig lever i denne aksen av samfunnsengasjement og et ønske om opplysning og refleksjon hos menneskene.

Da jeg så Victor Linds verk *Oslo by night* første gang på Nasjonalmuseet for kunst for noen år siden ble jeg så sjokkert over hva slags virkning den hadde meg. Verket avbilder et kart over Oslo dekket med en mørkeblå plexiglass med påklisterede gullstjerner. Ved første øyekast er det et vakkert bilde, helt til man forstår at stjernene markerer hjemmene til jøder som ble depotert til konsentrasjonsleiren Auschwitz i 1942. Verket poengterer hvor viktig det er at denne historien aldri glemmes. I *Monument* fortsetter Lind jakten på rettferdighet. Verket viser politiinspektør Knut Rød i naziuniform med hitlerhilsen. Rød var inspektør i Statspolitiets Osloavdeling fra 1942. Over en granitt sokkel er Rød plassert. Figuren er (den er vel ganske liten, er den ikke?).....cm og blir som en kommentar om det lille mennesket. Hele skulpturen med sokkel er i legemsstørrelse og gir assosiasjoner til rytterstatuene fra renessansen og gir betrakteren en bevissthet om sin egen kropp og tilstedeværelse i rommet.

Monument er en eksplisitt kritikk av unnskyldheten blant de store maktmennene etter krigen. Den kommenterer hvordan Norge som var på de alliertes side, ikke kan gå fri for den ufattelige og ubeskrivelig menneskeforbrytelse som fant sted. Dette budskapet formidler Lind med drama og kraft som engasjerer og sjokkerer. Rød hadde under krigen ansvaret for depotasjonen av de 532 jødiske kvinner, barn og gamle og syke som ble fraktet med Donau til konsentrasjonsleiren Auschwitz den 26. november 1942 (mennene hadde allerede blitt arrestert og internert i Norge), av disse var det 11 som kom tilbake. Under rettsoppgjøret etter krigen ble Rød frifunnet av to lagmannsretter, han ble sogar berømmet: ”De handlinger som isolert sett kan ses som bistandshandlinger var nødvendige for at han kunne utføre det annet meget mer betydningsfulle motstandsarbeid. Han har hele tiden fulgt sin plan om å skade fienden og gagne sine landsmenn. – Tiltalte blir derfor å frifinne.” Hvordan er dette mulig? 532 jøder ble depotert til konsentrasjonsleiren Auschwitz, - *en bistandshandling som var nødvendig for å utføre den annet meget mer betydningsfulle motstandsarbeid?* Hva er mer betydningsfullt motstandsarbeid enn nettopp å hindre nazistenes plan? Å gå klar av et slikt menneskesyn handler om menneskets frihet. Rettsoppgjøret som en farse, hvor Rød som var en fortsettelse av tyskernes komandolinje, blir hyllet som en motstandsmann er hinsides fornuften mot det sosialdemokratiske prosjektet i Norge etter krigen. Og det er nettopp dette som er Linds kritikk, ufallenheten og mangelen på vilje til innrømmelser av et forrykt menneskesyn samt å lære av feilene og overskride den rådende status.

Tittelen *Monument* blir en absurd og ironisk hyllest til Rød. Monumenter lager man over helter som man ønsker å huske. Rød blir her en påminnelse og et symbol på den urett som ennå ikke er opprettet og som ikke må glemmes. Gjennom en evig repetisjonen omkring jødedepotasjonene siver virkeligheten og grusomhetene inn i sinnet. I Linds utrettelige, ja nesten maniske jakt etter sannheten blir kunsten et virkemiddel og noe frigjørende og forløsende i formidlingen av historien.

Anders Eiebakke skriver i et festskriv til Victor Lind i forbindelse med hans 60 års dag i 2000.: ”Han har forstått dette; at kunstneren må være fri, men at kunsten ikke kan være det. Victor

Lind er en person som har dedikert livet sitt til å jobbe for å nærme seg samtiden og fremtiden, gjennom å forstå fortiden.”

Hendelsen med depotasjonene av jødene den 26.november 1942 ble rekonstruert den 26.november 1998. Lind bestilte 100 drosjer som kjørte fra inngangspartiet ved Vigelandsparken (det var her jødene ble samlet i 1942) til vippetangen (hvor Donau ventet den 26. november 1942). Det absurde er at de fleste som kjører drosjer i Oslo i dag er av en annen etnisk opprinnelse.

Ahnikee Østreng
Bomuldsfabriken kunsthall